

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Αισθητική

Ενότητα 5: Η ποίηση ως μιμητική τέχνη στον Αριστοτέλη II

Όνομα Καθηγητή Καλέρη Αικατερίνη

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά μαθήματα ΠΠ

1. Σκοποί ενότητας

Διαιρετική μέθοδος: παράδειγμα προσδιορισμού επί μέρους ποιητικών ειδών και κατ'αναλογία και άλλων μιμητικών τεχνών*

Αριστοτέλους *Περί Ποιητικής*, κεφ. I-III , 1447a 1 – 1448b 3

2. Περιεχόμενα ενότητας

Παραγωγικές τέχνες

[κανόνες – γνώση - μέθοδος-συνειδητή διαδικασία – διδακτή,
πβλ. και με την έννοια στον πλατωνικό *Ιωνα*]

Χρηστικές τέχνες*

σκοπός του παραγόμενου προϊόντος:

η πρακτική χρησιμότητα

Μιμητικές τέχνες

σκοπός του παραγόμενου προϊόντος:

η παραστατική δήλωση

Ποιητικές τέχνες**

Εικαστικές τέχνες*

τα είδη μιμητικών τεχνών διαφοροποιούνται κατά:

<τω εν εταίροις μιμείσθαι> **τα μέσα της μίμησης, π.χ.:**

ρυθμός η/και

λόγος η/και

αρμονία

γραμμές ή/και

χρώματα ή/και

στερεές ύλες

<τω έτερα [μιμείσθαι]> **το αντικείμενο της μίμησης, π.χ.:**

πράπτοντας, πράξιν
ήθη, πάθη, διάνοιαν

ζώα, πρόσωπα,
πράγματα, φύση, θεούς

<τω ετέρως και μη τον αυτόν τρόπον> **τον τρόπο της μίμησης, π.χ.:**

(δρώντων) δράση η/και
(απαγγελία) αφήγηση η/και
όρχησις

δισδιάστατο σχήμα
η/και
τρίσδιαστατη
μορφή, απείκασμα

Τα διάφορα είδη της ποίησης προκύπτουν από.....
τους συνδυασμούς αυτών των στοιχείων αντίστοιχα

Για παραδείγματα συνδυασμών των μέσων στις διάφορες
επί μέρους ποιητικές τέχνες, βλ. Ι, 4-5 (1447a 18 κ.ε.)

* Στο *Περί Ποιητικής* δεν γίνεται μια συστηματική κατάταξη των τεχνών, οι ονομασίες (γκρίζο χρώμα) που επιλέγονται εδώ είναι περιγραφικές. Χρησιμοποιείται κυρίως η ζωγραφική (γραφική, γραφέας ως μέτρο σύγκρισης αλλά μόνο υποτυπωδώς και όχι συστηματικά. Εδώ συμπληρώνω ενδεικτικά κάποιες διαφορές κλπ. *χάριν παραδείγματος*.

**Ως ποιητικές τέχνες αναφέρονται στο Ι, 2-3 (1447^a 6-12): η εποποιΐα, η τραγωδία, η κωμωδία, η διθυραμβοποιητική και το μεγαλύτερο μέρος («η πλείστη») της αυλητικής και της κιθαριστικής.

3. Πλοήγηση στο μάθημα και βασικά ερωτήματα

Αριστοτέλους Περί Ποιητικής,

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (2^ο μέρος)

ορισμός της τραγωδίας ως ποιητικού είδους
σύμφωνα με τα τρία ειδοποιά χαρακτηριστικά

(πβλ. στο πρωτότυπο, κεφ. VI, 1449b 20-30)

Η τραγωδία ἐστὶν μίμησις ...

A) τίνος πράγματος μίμησις (αντικείμενο);

.....> πράξεως σπουδαίας, τελείας, μέγεθος
εχούσης, περαίνουσα δι' ελέου και φόβου
την κάθαρσιν των τοιούτων παθημάτων

B) εν τίσιν η μίμησις (μέσον);

.....> ηδυσμένω λόγω, χωρίς εκάστου των ειδών εν
τοις μορίοις

Γ) πώς ποιείται την μίμησιν (τρόπος) ;

.....> δρώντων και ου δι' απαγγελίας.

Επί πλέον τεχνικές εξειδικεύσεις των τριών συνιστωσών και συστατικά «μόρια» της τραγωδίας:

στο Β:

- ο ηδυσμένος λόγος ως μέσον της μίμησης εξειδικεύεται ως :
...> λόγος έχων ρυθμόν και αρμονίαν και μέλος (1449b 27-28)
- η διαφοροποίηση αναλόγως των μερών της τραγωδίας («χωρίς ...») εξηγείται ως το:
---> περαίνεσθαι ένα [είδη] μόνον διά μέτρων, πάλιν έτερα [είδη] διά μέλους (1449b 29-30)

Εξειδικεύεται στα εξής συστατικά μόρια: **λέξις και μέλος** (βλ. 1450a 6-10)

στο Γ:

- ο δραματικός τρόπος της μίμησης («δρώντων», «πράττοντες») εξειδικεύεται ως «εξ ανάγκης»:
....> ο της όψεως κόσμος (1449b 31-32)

Εξειδικεύεται στο αναγκαίο συστατικό μόριο: **όψις**

στο Α:

- η «πράξις» ως αυτό που φανερώνεται μέσω της μίμησης, έχει ως λογική της προϋπόθεση:
.....> «πράττοντας» και αυτό σημαίνει υποχρεωτικά ένα ανθρώπινο ποιόν («ανάγκη ποιούς τινας είναι» 1449b 37), ένα συγκεκριμένο «ήθος» και «διάνοια», από τα οποία απορρέει, σύμφωνα με την

ίδια του την φύση, το πράττειν των προσώπων («πέφυκεν αίτια δύο των πράξεων είναι, διάνοιαν και ήθος» 1450a 2) και από τα οποία καθορίζεται και το ποιόν των ίδιων των πράξεων («διά γαρ τούτων και τα πράξεις είναιί φαμεν ποιός τινας» 1450a 1)

- και αντιστοιχείται ισοδύναμα προς τον:> μύθον («έστιν μεν της πράξεως η μίμησις ο μύθος» 1450a 4), καθώς ο μύθος ορίζεται ως η σύνθεση των γεγονότων που προκύπτουν από τις επί μέρους πράξεις των προσώπων («λέγω γαρ μύθον τούτον την σύνθεσιν των πραγμάτων» 1450a 5)

Εξειδικεύεται στα αναγκαία μόρια: **ήθος, διάνοια και μύθος**

- τα μεν δύο πρώτα ως προϋποθέσεις καθοριστικές του ποιός είναι οι επί μέρους πράξεις, ό δε μύθος ως το συνθετικό αντικείμενο της δραματικής μίμησης (ως «σύνθεσις» βλ. α. ή «σύστασις» των πραγμάτων 1450a 15), η «τελεία» πράξις του ορισμού.

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΑΥΤΑ

ΩΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΙΚΗΣ ΜΙΜΗΣΗΣ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ → Ο ΜΥΘΟΣ

Η θέση αυτή προκύπτει ήδη από την ανάλυση και εξειδίκευση των όρων που περιλαμβάνονται στον ορισμό της τραγωδίας. Διευκρινίζεται όμως και σχολιάζεται εκτενώς από τον Αριστοτέλη στην συνέχεια και έως το τέλος του κεφ. VI (1450a 11 - 1450 b 19).

Η συστηματική προτεραιότητα του μύθου για την τραγική μίμηση επιβεβαιώνεται emphatically: «η των πραγμάτων σύστασις» (= ο μύθος) χαρακτηρίζεται ως «μέγιστον» [των συστατικών] μορίων της τραγωδίας (βλ.α.)

«τα πράγματα και ο μύθος τέλος της τραγωδίας, το δε τέλος μέγιστον απάντων» (1450a 10-11)
ο μύθος χαρακτηρίζεται ως αυτό «ο ήν της τραγωδίας έργον» (1450a 30-32)

και ως

«αρχή» και «οίον ψυχή» της τραγωδίας (1450b 1)

→ Η ποιητική τέχνη της τραγωδίας είναι κατ'εξοχήν τέχνη σύστασης πραγμάτων, διότι αυτό είναι «και πρώτον και μέγιστον» (1450b 23) και ότι ο ποιητής «μάλλον των μύθων είναι δει ποιητήν» παρά των μέτρων, εφ' όσον ποιητής είναι «κατά την μίμησιν» και «μμεΐται τας πράξεις» (1451b 27-29)

Ερωτήματα (Μας ενδιαφέρει κυρίως να εντοπίσουμε ποιό είναι το αντικείμενο της μίμησης στην περίπτωση της τραγωδίας.)

→ Ανάλυση του ορισμού της τραγωδίας (1449b 23-30) ως προς τις τρεις συνιστώσες της μίμησης (εν οίς και α και ως)

→ Εάν εξειδικεύσουμε την θεωρία του Αριστοτέλη για την ευχαρίστηση που προκαλούν οι μιμήσεις, στην περίπτωση της τραγωδίας τί «μανθάνει» ο προσλήπτης/θεατής από το μίμημα; Σε τί παραπέμπει/αναφέρεται, τι δηλοί (με την έννοια που βρήκαμε στον Πλάτωνα: Κρατύλλο) το μίμημα στην περίπτωση της τραγωδίας;

→ Προσπαθείστε να απαντήσετε με βάση τα χωρία από τον ορισμό καθώς και τα 1449b 36, 1450a 4-5 και 1450a 14 έως 1450 b 11 και χρησιμοποιείτε για την απάντησή σας αποκλειστικά και μόνον τις έννοιες: μίμηση – πράξη – μύθος: πράγμα - πράττων – ήθος – διάνοια (ανασυγκροτείστε τις βασικές γραμμές της θεωρίας της τραγωδίας ως μίμησης με βάση αποκλειστικά αυτές τις συνιστώσες).

→ <Ερώτηση παρενθετικά: Πόσο ειδική για την τραγωδία είναι η θεωρία που προκύπτει; >

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright, Πανεπιστήμιο Πατρών, Αικατερίνη Καλέρη, 2015. Αικατερίνη Καλέρη «Αισθητική. Η ποίηση ως μιμητική τέχνη στον Αριστοτέλη II». Έκδοση: 1.0. Πάτρα. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1824/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

